

Oponentský posudek na bakalářskou práci

Alexandra Kohoutová: Vzájemná srozumitelnost švédštiny a dánštiny v turistických interakcích mimo Skandinávii.

Praha: FF UK, 2016, 45 s.

Předložená bakalářská práce se zabývá vzájemnou srozumitelností dvou příbuzných skandinávských jazyků, konkrétně švédštiny a dánštiny. Autorka vychází při výzkumu z vlastní praxe v cestovní kanceláři a na základě audio nahrávek rozhovorů mezi švédsky mluvícími českými zaměstnanci firmy a rodilými Dány (klienty) analyzuje konkrétní situace, ve kterých semikomunikace selhala.

Práce je uvedena teoretickou částí, ve které Alexandra Kohoutová vysvětluje problematiku semikomunikace se zaměřením na dosavadní výzkumy týkající se vzájemné srozumitelnosti skandinávských jazyků. Opírá se přitom především o závěry Einara Haugena, Charlotte Gooskensové a Ully Börestamové (obecně bych uvítala použití přechýleného příjmení u obou lingvistek). Autorka dále poukazuje na fonetickou osobitost dánštiny, která švédským a norským mluvčím nejvíce ztěžuje porozumění stejně jako roli mimolingvistických faktorů pro úspěšnost semikomunikace. K dané části teoretického oddílu bych měla jen drobnou kritickou otázku týkající se autorčina postoje k výzkumu Ully Börestamové. Autorka podotýká, že výsledky Börestamové z roku 1994 je třeba brát s rezervou, protože se jazyky od té doby vyvinuly, přičemž ale u Haugena výzkumu z roku 1969 (v první větě oddílu 1.1 je uveden rok 1996, předpokládám, že se jedná pouze o překlep) není problematika vývoje jazyka zohledněna.

Součástí je i metodologický oddíl, ve kterém autorka představuje teorii jazykového managementu. V krátkosti přibližuje metodu konverzační analýzy, etnografický přístup a následné interview, které aplikuje ve svém výzkumu. Popis jednotlivých metod by podle mého názoru zasloužil více pozornosti a podrobnější teoretické rozpracování, neboť z textu jasně nevyplývají argumenty, na základě kterých se autorka pro danou metodologii rozhodla.

Druhá polovina bakalářské práce se opírá o autorčinu praxi v cestovní agentuře, která se zaměřuje na skandinávskou klientelu přijíždějící do Prahy. Autorka představuje jazykovou situaci v agentuře, ve které dánský ředitel automaticky předpokládá bezproblémovou semikomunikaci mezi švédsky hovořícími (nerodilými) zaměstnanci a dánskými turisty. Výzkumný materiál pro praktickou část práce tvoří nahrávky pořízené při kontaktu švédsky hovořícího zaměstnance s rodilým dánským turistou. Z těchto nahrávek autorka transkribovala a rozebrala 9 příkladů, ve kterých se podle ní objevuje semikomunikační nedorozumění nebo jazyková oprava. Bohužel není uvedeno, kolik nahrávek bylo celkově k dispozici, procentuální vyjádření selhání semikomunikace ve vztahu k úspěšně provedeným rozhovorům by představovalo přínosný výsledek výzkumu.

V přepisu dánských rozhovorů se objevuje zbytečně mnoho chyb daných autorčinou neznalostí dánštiny, a to nejen co se týče samotné transkripce (např. 1. věta v příkladu 5. nedává smysl, podle kontextu dánský turista řekl „Vi har bestillt“ nebo „Vi har bestemt os for“ místo „Vi har bestemmelse“), ortografie (1. věta v příkladu 1 „till sporgvogn“, dánsky

správně „til sporgvogn), ale i gramatiky (1. věta v příkladu 1 „et billet“, dánsky správně „en billet“ - předpokládám, že rodilý mluvčí dánštiny by takto zásadní chybu v rodu podstatného jména neudělal a jedná se o chybnou transkripci zapříčiněnou obtížnou dánskou fonetikou, jak ji autorka sama zmiňuje v teoretické části). Podobné chyby se objevují i v překladech (u již zmíněné první věty v příkladu 1 se nejedná o „jízdenky“, ale o „jízdenku“ apod.). Pro analýzu semikomunikace nejsou z pravidla tyto chyby zásadní, v kontextu výzkumu však působí velmi neprofesionálně, autorka si měla před odevzdáním práce zajistit odpovídající dánskou korekturu. Nemohu se ubránit myšlence, zda by rozhovory nevypadaly jinak a tedy i výsledky nebyly částečně odlišné, pokud by transkripci provedla osoba, která mluví dánsky.

Ke konkrétním případům selhání semikomunikace bych měla několik poznámek:

- **Příklad 1** - nejsem si jistá relevantností dané chyby pro výzkum, spíše než o selhání semikomunikace se jedná o informační chybu A
- **Příklad 5** - věta, o kterou se autorka v tomto příkladě nejvíce opírá, tedy „er det ikke nogen der måske kunne danske der kommer hen på at veksle penge“ je špatně transkribovaná, pravděpodobně turistka řekla „Er der nogen, der måske kan/kunne dansk, der kommer her for at veksle penge“, přičemž překlad úplně neodpovídá, prostřední část je pravděpodobně v konjunktivu, tedy „kdo by uměl dánsky“. Vzhledem k analýze selhání semikomunikace správný překlad není podstatný, ale větu v tomto významu bych neoznačovala jako „poněkud ofenzivní“
- **Příklad 7** - autorka zde měla zdůraznit výrazné rozdíly v dánských a švédských číslovkách, které se týkají fonetické i lexikální roviny a tvoří častý problém v semikomunikaci. V konkrétním případě je švédský výraz pro šestnáct (sexton, [ˈsɛkːstån]) foneticky mnohem bližší dánskému výrazu šest (seks [ˈsɛɡs], než dánskému výrazu šestnáct (seksten, [ˈsɑjstɔn])
- **Příklad 9** - řádek 6. - opravdu řekl dánský turista „spårvagn“ - tedy švédský výraz pro tramvaj a ne dánské „sporgvogn“? Pokud ano, měla být tato skutečnost v analýze zohledněna, protože se nejedná pouze o přizpůsobení mluvčího M. dánskému komunikačnímu partnerovi v 1. větě, ale i o obrácený proces, jak jsme ho viděli v příkladu 7. V následném interview s M. autorka opravuje fakt, že úvodní fráze „Hvad kan jeg hjælpe med?“ je pouze částečně dánská a předložka „med“ je švédská, s tím však nesouhlasím, neboť se takto formulovaná otázka v dánštině běžně používá, byť většinou ještě obohacena o předmětné zájmeno „Hvad kan jeg hjælpe dig med“.

Z analyzovaných příkladů autorka dospěla k těmto závěrům: míra nepochopení byla zhruba stejná na straně švédských (nerodilých) mluvčích a dánských (rodilých) mluvčích, větší styk s dánštinou umožňuje švédskému (nerodilému) mluvčímu aplikovat akomodaci pro plynulejší komunikaci s dánským mluvčím, angličtina nebyla nutným řešením, neboť se obě strany ve většině případu uchýlily k jinému způsobu, jak překonat komunikační problém. Autorčin výzkum je bohužel výrazně rozsahově omezen, a to nejen do počtu švédských

(nerodilých) mluvčí, ale podle mého názoru i do počtu analyzovaných příkladů. Oceňuji, že si je autorka této skutečnosti dobře vědoma a reflektuje ji v závěru práce. Získané výsledky sice nelze považovat za zcela objektivní, mohly by však představovat zajímavý přínos pro výzkum týkající se semikomunikace s ohledem na sociolingvistický aspekt rodilého a nerodilého mluvčího.

V závěru bych chtěla poukázat na slabiny ve stylistické rovině práce. Plynulé čtení především teoretické části je narušeno některými neobratnými formulacemi (např. s. 8: „Zajímavé je také zmínit následující věc“) stejně jako nadužíváním ukazovacího zájmena „to“ (za všechny příklady např. s. 18: „Zásadní rozdíl představuje *to*, zda se výzkum soustředí na *to*, jak si subjekty myslí, že rozumí druhému jazyku (testování přesvědčení) a nebo na *to*, jak [...]“ kurzíva RS). Textu by také prospěla důraznější aplikace interpunkčních znamének, především druhé čárky u vložených vět (např. s. 17-18: „[...] významným jazykovým faktorem, který způsobuje obtížnou srozumitelnost dánštiny je velké množství [...]“) stejně jako rozdělení příliš komplikovaných souvětí (např. druhý odstavec na s. 18). V práci se také objevuje řada překlepů a jazykových chyb (za všechny např. s. 14 „vzájenná“, s.16 „pro i pro“, s. 18 „a a poté“, s. 23. „k nějaké politickému, ekonomické nebo kulturní představě“, s. 14. - dánská obdoba švédského „afton“ je „aften“).

I přes uvedený výčet kritických připomínek je předložená práce výsledkem samostatného výzkumu a svědčí o prostudování relevantní odborné literatury a její aplikování v praxi. Alexandra Kohoutová prokázala znalost dané tematiky a její zpracování tématu odpovídá požadavkům kladeným na bakalářskou práci. Výsledný dojem práce bohužel výrazně kazí autorčina neobratná práce při transkribování nahrávek a jejich překladu, která snižuje relevanci výzkumu.

Bakalářskou práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji klasifikačním stupněm dobře.

Mgr. Radka Slouková
Institut für Skandinavistik
Goethe-Universität Frankfurt am Main

Ve Frankfurtu nad Mohanem, dne 2. 9. 2016